

Received on: 05/08/2023

Revised on: 20/11/2024

Accepted on: 09/02/2025

Research
Article

Vol. 22, No. 2, Serial 42

Autumn & Winter

2025-26

pp: 1-16

Analyzing the Impact of Home and Family on Children's Academic Progress: Unsophisticated Learning

[DOI: 10.22070/TLR.2025.16612.1308](https://doi.org/10.22070/TLR.2025.16612.1308)

Marzieh Dehghani ^{1*}, Mahsa Abdi Mosafer ²

1. Associate Professor, Department of Methods, Educational Planning and Curriculum, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Email: dehghani_m33@ut.ac.i

2. Master's Student of Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran.

Email: Mahsa.abdi@ut.ac.ir

Abstract

Aim and introduction: Applying educational methods in schools, and academic training, by themselves, do not lead to increase the student's academic success level; while the home and family environment makes the teacher's presentation more effective.

The emotional culture within the family has a tremendous impact on the academic progress of children and it is an important component in their education. A healthy and supportive emotional atmosphere is one of the most significant responsibilities of parents towards their children, which can be effective in their academic success and life. This study was conducted to study the relation between emotional atmosphere in home and family environment, and the academic progress of primary school students in districts 4 and 15 in Tehran. Considering the key role of the family in the academic progress of students and raising their level of knowledge and awareness, this research tries to identify the necessary dimensions and skills to improve the academic status of students in home and family environment

Methodology: In this regard, qualitative and interpretive phenomenological methods were used. The research population is the third to sixth grades students' parents from public girl schools in Tehran, district 4 and 15, in 2022-2023. Up to theoretical saturation, 14 people were selected purposefully.

Semi-structured interview technique and the 7-step Claesian method were used to collect and analyze the data. These steps included: 1- Reading the descriptions provided to empathize with the interviewee; 2- Extracting important sentences from the interviews; 3- Formulating Meanings; 4- Clustering of concepts; 5- Comprehensive description of the subject by combining sub-topics; 6- Explicit statement of the structure; and 7- Valid reviews through re-referencing the interviews. The findings were validated using the Lincoln and Guba's (1985) criteria. Finally, four themes included family economic status, family social status, family structure, and home environment, and 18 subthemes were identified.

Finding: The results led to identifying and classifying 4 dimensions and 15 components to measure the consequences related to home and family affecting the academic progress of students. which include:

1) The economic status of the family (with 2 components: 1- House and car, 2- Facilities); 2) Social status of the family (with 3 components: 1-Education, 2- Occupation, 3-Living area); 3) Family structure (with 4 components: 1- Parenting style, 2- Divorce, 3- Existence of siblings, 4- Remarriage of parents); 4) Home environment: (with 6 components: 1- Parental participation and rogram 2- Supporting parents 3- Guest and party, 4- TV watching time, 5- Meal, 6- Child's alone time)

Received on: 05/08/2023

Revised on: 20/11/2024

Accepted on: 09/02/2025

**Research
Article**

Vol. 22, No. 2, Serial 42

Autumn & Winter

2025-26

pp: 1-16

Discussion and Conclusions: The results showed that the emotional culture of family plays an essential role in the academic success of students. Families with helping their children make them feel valuable and self-confident by creating a safe, supportive and friendly environment, and increase their desire to learn and progress. Families with crisis, conflict and stress situations can have a negative effect on the academic performance of students. Therefore, the healthy consequences in home and family lead to the improvement of students' academic performance. Inhence, the type of communication between family members in a house is one of the most important indicators in emotional culture; Therefore, it is suggested that families take steps to improve the quality of student progress by recognizing and strengthening their existential capacities. It is recommended not to compare thier child with others, but to measure their performance with their own past. It is better for schools to hold free educational classes to teach all kinds of parenting styles, emotional literacy of parents, and social and educational skills for parents to provide a proper understanding and benefit from a healthy emotional atmosphere for students inside. This trainu=ing can be accomplished in the form of a brochure for families.

For further studies, it is suggested for researchers to review the male students' families to have a comparison between girl and boy students in this condition; besides, for more statistical results, a survey can be performed quantitatively through a questionnaire. Parents should always communicate with their child's teachers and do not place all the responsibility of education on teachers. They also should take advantage of the teacher's personal guidance to improve their children's learning situation. Parents should know that their children's learning is not limited to learning in school. They learn in many environments including home, friends and community.

Keywords: Home and family, Emotional culture, Educational progress, Elementary school, Phenomenology.

واکاوی پیامدهای خانه و خانواده‌ها بر پیشرفت تحصیلی فرزندان: یادگیری نامرئی

DOI: 10.22070/TLR.2025.16612.1308

مرضیه دهقانی^{۱*}، مهسا عبدی مسافر^۲

۱. دانشیار، گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: dehghani_m33@ut.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی‌ارشد، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Email: abdi@ut.ac.ir

چکیده

فرهنگ عاطفی درون خانواده تأثیر شگرفی بر پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد و مؤلفه‌ای مهم در امر تحصیل آنان است؛ چراکه ایجاد فضای عاطفی سالم و حمایت‌کننده یکی از مهم‌ترین مسئولیت‌های والدین در برابر فرزندان است که می‌تواند در موفقیت تحصیلی و زندگی آنان اثرگذار باشد. این پژوهش با هدف بررسی جو عاطفی خانه و خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی منطقه‌های ۴ و ۱۵ تهران انجام شد. در این راستا از رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی تفسیری استفاده شد. میدان پژوهش اولیای دانش‌آموزان مقاطع سوم تا ششم ابتدایی مدرسه‌های دولتی دخترانه منطقه‌های ۴ و ۱۵ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود که ۱۴ نفر به‌طور هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده از ترفند مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و به‌منظور تحلیل داده‌ها از روش هفت‌مرحله‌ای کلایزی استفاده شد. یافته‌ها با استفاده از ملاک‌های اعتباریابی لینکن و گوبا (۱۹۸۵) اعتباریابی شد. درنهایت پنج مضمون وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت اجتماعی خانواده، ساختار خانواده، محیط خانه و نوع یادگیری و ۱۸ زیرمضمون شناسایی شد. نتایج نشان داد فرهنگ عاطفی خانواده نقش اساسی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. خانواده‌هایی که با ایجاد محیطی ایمن، یاری‌رسان و صمیمی به فرزندان خود کمک می‌کنند تا احساس باارزش بودن و خودباوری داشته باشند، تمایل آن‌ها را برای یادگیری و پیشرفت افزایش می‌دهند. در برابر آن محیط‌های خانوادگی پر از بحران و کشمکش و استرس‌زا می‌توانند اثر سوء بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد. از این‌رو پیامدهای سالم خانه و خانواده موجب پیشرفت عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود و همچنین نوع ارتباط‌های افراد خانواده با هم درون خانه از مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگ عاطفی است؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود خانواده‌ها با شناخت و تقویت ظرفیت‌های وجودی خود و ایجاد محیط عاطفی حامی و یاری‌رسان در خانه در جهت بهبود کیفیت پیشرفت دانش‌آموزان گام بردارند.

واژگان کلیدی: خانه و خانواده، فرهنگ عاطفی، پیشرفت تحصیلی، یادگیری نامرئی، مقطع ابتدایی، پدیدارشناسی.

نشریه علمی
پژوهش‌های
آموزش و یادگیری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۴
تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

مقاله پژوهشی

Journal of
Training & Learning
Researches
Vol. 22, No. 2, Serial 42
Autumn & Winter
2025-26

دوره ۲۲، شماره ۲، پیاپی ۴۲
پاییز و زمستان ۱۴۰۴
صص: ۱-۱۶

مقدمه

علاقه افراد نسبت به هم و نظر آن‌ها در مورد یکدیگر [۶]، هنجارها، مصنوعات، معلومات و ارزش‌های عاطفی مشترک که در میان افراد حاکم است [۷] و در نهایت چگونگی دخالت کردن یا نکردنشان در کارهای همدیگر و رقابت و همکاری آن‌ها باهم است که در سلامت روانی و رفتاری فرد تأثیرگذار است [۸]. روابط عاطفی ضعیف در خانواده افرادی با عواطف انسانی ضعیف و خنثی به وجود می‌آورد [۹] و باعث ضعف در خودکارآمدی، احساس خودکم‌بینی و شایستگی نداشتن در فرزندان می‌شود و آن‌ها را با شخصیتی رشدنیافته وارد اجتماع می‌کند [۱۰].

یکی از مهم‌ترین اجتماع‌هایی که کودکان به آن تعلق دارند، مدرسه و فضای آموزشی است. وجود فرهنگ عاطفی مثبت در خانواده‌ها می‌تواند مزایای بسیار زیادی برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به ارمغان بیاورد و به نظر می‌رسد یکی از کارکردهای مؤثر بر جو عاطفی را می‌توان پیشرفت دانش‌آموزان در زمینه تحصیلی آنان دانست.

روان‌شناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی هستند؛ چراکه به نظر می‌رسد کیفیت و کمیت تحصیل نقش بسزایی در آینده فرد ایفا می‌کند. عوامل فیزیولوژیک، روان‌شناختی و محیطی از عواملی است که می‌تواند بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد [۱۱]. مدارس نقش مهمی در کمک به والدین برای یادگیری زبان مدرسه‌ای دارند تا بتوانند هر کمک ممکن را به فرزندان خود در زمینه رشد یادگیری و عشق به یادگیری و ایجاد بالاترین انتظاراتی مشترک ممکن برای یادگیری ارائه دهند. این موضوع در طول همه‌گیری کووید رخ داد؛ زیرا والدین مهارت‌های معلمان را در ایجاد انگیزه و ارائه بازخورد و آموزش خودتنظیمی به دانش‌آموزان دیدند. والدین می‌توانند در تشویق و انتظاراتی که به فرزندان خود منتقل می‌کنند، تأثیر عمده‌ای داشته باشند [۱].

والدین اولین معلمان دانش‌آموز نیستند، زیرا این امر

رسالت اصلی تعلیم و تربیت آموزش و یادگیری است. به نظر می‌رسد عوامل متعددی در یادگیری فرزندان نقش دارد. جان هتی^۱ این عوامل را شامل دانش‌آموز، معلم، خانواده، مدرسه، کلاس، یاددهی-یادگیری، روش تدریس و برنامه‌های بهسازی مدرسه می‌داند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها خانه و خانواده است [۱]. روابط عاطفی یکی از مهم‌ترین و پرپیچ‌وخم‌ترین روابط انسان است که به مرور زمان شکل می‌گیرد. نوع شکل‌گیری آن به بسترهای اجتماعی خصوصاً به بستر موجود درون خانواده‌ها و فرهنگ هر خانواده مربوط است؛ بنابراین هر خانواده با توجه به فرهنگی که دارد، می‌تواند تا حدی از روابط عاطفی و به عبارتی از فرهنگ عاطفی بهره‌مند باشد. فرهنگ عاطفی جوی احساسی را نشان می‌دهد و می‌تواند زیرمجموعه‌ای از فرهنگ سازمانی باشد. همین‌طور این فرهنگ می‌تواند برای اعضا مخرب یا سودبخش باشد. فرهنگ‌های جمع‌گرا که ویژگی وابستگی افراطی دارند، می‌توانند جلوی خلاقیت فردی را بگیرند [۲]. جان هتی این عوامل را شامل دانش‌آموز، معلم، خانواده، مدرسه، کلاس، یاددهی-یادگیری، روش تدریس، برنامه‌های بهسازی مدرسه می‌داند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها بحث خانه و خانواده است [۱].

از سوی دیگر فرهنگ‌های فردگرا استقلال بیش‌ازحد به فرد می‌دهند [۳]. فرهنگ عاطفی سالمی که مثبت تلقی می‌شود، روابط دوجانبه و وابستگی متقابل دارد [۴]. حاصل فرهنگ عاطفی سالم خانواده سالم، فرد، گروه و در نهایت جامعه سالم است [۲].

جو و فرهنگ عاطفی موجود درون خانواده یکی از مؤلفه‌های مهم در بررسی کارکرد خانواده‌هاست. نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد خانواده با یکدیگر را جو عاطفی می‌نامند [۵]. به نظر می‌رسد اینکه محیط خانواده‌ها تا چه میزان غنی از جو عاطفی باشد، می‌تواند بر کارکرد آن مؤثر باشد. جو عاطفی شامل احساسات و

و معمولاً به صورت ناخودآگاه انجام می‌شود [۱۶]. از آنجاکه آموزش و پرورش هر کشوری از کلیدهای اصلی رشد و پیشرفت آن کشور به شمار می‌رود و دانش‌آموزان نیز از ارکان اساسی این نهاد محسوب می‌شوند، اصلاح و بهبود شیوه‌های آموزش و مدیریت ضرورت دارد. امروزه نیز آموزش و پرورش به معنای وسیع سعی می‌کند که تغییرهای مطلوب شناختی، حرکتی و عاطفی را در رفتار فرد به وجود آورد و او را برای سازگاری با محیط طبیعی و اجتماعی آماده کند [۱۷].

اولین مرحله آموزش همگانی آموزش ابتدایی است؛ بنابراین باید توجه کرد در این دوره به دلیل ویژگی‌های بدنی و ذهنی و تحول روانی دانش‌آموزان آموزش نیازمند ظرفیت‌های خاص است [۱۸]. دانش‌آموزانی که چالش‌های عاطفی را تجربه کرده‌اند، ممکن است در طول روز در مدرسه رفتارهایی مانند بی‌حوصلگی نشان دهند و همین‌طور در کنترل تکانه‌های خود عملکرد ضعیفی دارند [۱۹]. دوران دبستان زمان مناسبی برای تشخیص مشکل‌های عاطفی، اجتماعی و تحصیلی آینده کودکان است و نقش حیاتی در تحول و سازش‌یافتگی کودکان دارد. در این دوره که یکی از مهم‌ترین مراحل زندگی است، شخصیت فرد پایه‌ریزی می‌شود و شکل می‌گیرد [۲۰]. موضوع مهم در بحث پیشرفت و موفقیت تحصیلی این است که پیشرفت تحصیلی فقط متغیری آموزشی نیست، بلکه متغیری چندبعدی است که علاوه بر مسائل آموزشی و تربیتی به ویژگی‌های روانی، شخصیتی و اجتماعی نیز مربوط می‌شود؛ بنابراین داشتن محیط شاد و روابط عاطفی اعضای خانواده با یکدیگر و فرزندان در حال تحصیل بر ارتقای مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است [۲۱]. در صورتی که شرایط تحصیلی در محیط مدرسه برای همه یکسان باشد، سبک فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار است [۲۲].

در سال‌های اخیر دربارهٔ مبحث الگوهای ارتباطی

نقش و تخصص والدین و معلمان را در هم می‌آمیزد، اما والدین باید خود نیز یادگیرنده باشند. یک کارکرد اساسی خانه عشق بی‌قید و شرط است. خانه می‌تواند مکانی پرورش‌دهنده برای موفقیت دانش‌آموزان باشد؛ همچنین می‌تواند فضایی سمی، پر از آسیب، غفلت و توقع‌های نادرست از فرزندان باشد. والدین همه می‌خواهند به فرزندان خود کمک کنند، اما برخی این مهارت‌ها را ندارند. نگرانی اصلی این است که والدین تا چه حد می‌دانند چگونه به زبان یادگیری صحبت کنند و بتوانند در طول دوران مدرسه برای فرزندانشان مفید باشند. متأسفانه برخی این زبان را نمی‌دانند که می‌تواند مانع مهمی برای کمک به فرزندان و دستیابی و تحقق انتظارات والدین از فرزندانشان باشد [۱۲].

علی‌رغم اینکه اکثر والدین خودشان مدرسه را تجربه کرده‌اند، از فرزندان خود انتظار بهترین‌ها را دارند. هرچند آنان دوست دارند به فرزندانشان انگیزه بدهند و الهام‌بخش باشند، ولی چندان در این امر موفق عمل نمی‌کنند. مدارس امروزی مسئولیت بسیار بیشتری را در قبال سلامت شناختی، اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان دارند، ولی به نظر می‌رسد در برقراری ارتباط با خانواده‌های والدین کارا نیستند. والدین دوست دارند فرزندانشان خوب درس بخوانند، حرف‌گوش‌کن باشند و نسبت به خواهر و برادر خود تعهد داشته باشند. هنگامی که والدین خود را ناظر می‌دانند و مثلاً دستور به انجام تکالیف می‌دهند، معمولاً تأثیر منفی بر فرزند می‌گذارند.

بارگر و همکاران [۱۴] در پژوهش خود تأثیر منفی بر کمک والدین به انجام تکالیف را یافتند؛ هرچند کیم [۱۶] نیز آثار مثبت بسیار کمی را از مشارکت والدین در تکالیف در کشورهای آسیای شرقی یافت [۱۲، ۱۵]. این دقیقاً همان چیزی است که برای اولین بار جان هتی (۲۰۰۸) در کتاب خود (*Visible Learning*) آن را یادگیری نامرئی نامید؛ یعنی نوعی از یادگیری که بیشتر از طریق تجربیات غیررسمی و تعامل‌های اجتماعی شکل می‌گیرد که به راحتی شناسایی‌پذیر و اندازه‌گرفتنی نیست

خانواده‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان همچون بررسی انواع سبک‌های فرزندپروری والدین [۲۳-۲۶]، نقش و ویژگی خانواده مطلوب و الگوهای ارتباطی خانواده‌ها [۲۷-۳۰] مطالعاتی انجام شده است. گروهی دیگر از پژوهش‌ها به بررسی جو عاطفی موجود در خانواده و نقش آن در تربیت فرزندان پرداخته‌اند [۳، ۴، ۳۱-۳۴]. از سوی دیگر یکی دیگر از انواع پژوهش‌های انجام شده مؤلفه‌های عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است [۲۳، ۳۵-۳۷] که به بررسی راهبردهایی برای پیشرفت تحصیلی و انگیزه برای پیشرفت و افزایش موفقیت تحصیلی پرداخته‌اند.

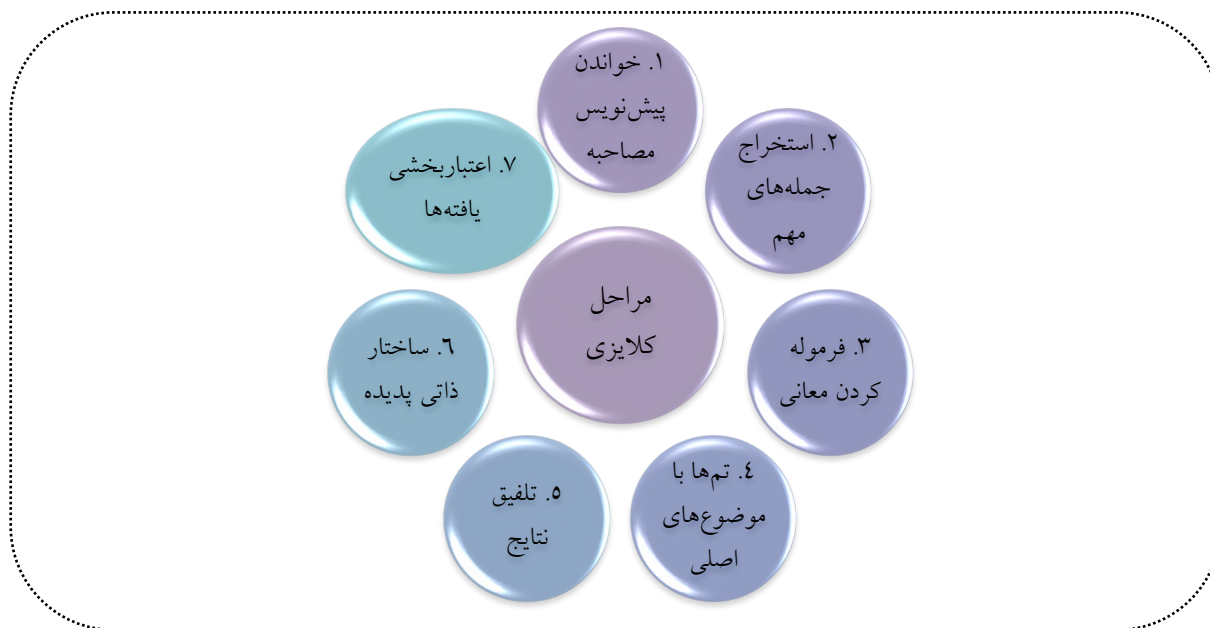
روش

پژوهش حاضر بر مبنای پارادایم تفسیرگرایانه، رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی از نوع تفسیری صورت گرفته است. میدان پژوهش مدارس ابتدایی مناطق ۱۵ و ۴ تهران بود که در این میدان مشارکت‌کنندگان اولیای دانش‌آموزان پایه‌های سوم، چهارم، پنجم و ششم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ این مدارس بودند. انتخاب مشارکت‌کنندگان براساس نمونه‌گیری هدفمند از نوع ملاکی بود. ملاک‌ها برای انتخاب والدین این بود که دانش‌آموزان آن‌ها در پایه‌های سوم تا ششم باشند و در درس‌های ریاضی، فارسی، علوم و مطالعات نمره خیلی خوب یا قابل قبول آورده باشند و همچنین تمایل به شرکت در این پژوهش داشته باشند. مشخصات مشارکت‌کنندگان در جدول شماره (۱) آورده شده است.

با مطالعه و بررسی پژوهش‌های انجام شده و مرتبط با مطالعه حاضر [۱۱، ۳۸، ۳۹] به نظر می‌رسد در حوزه پیامد خانه و خانواده و به موازات آن پیشرفت در امر تحصیل دانش‌آموزانی که در خانواده‌های با فرهنگ عاطفی تربیت شده‌اند، مطالعه‌های چندانی صورت نگرفته است و خلأ پژوهشی وجود دارد. از این رو پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های ساختار خانه و خانواده و به خصوص فرهنگ عاطفی خانواده‌های دانش‌آموزان دوره ابتدایی و بررسی پیشرفت تحصیلی و چالش‌های موجود درباره این امر مهم است؛ از این رو این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این مسئله است که محیط خانه و خانواده چه پیامدهایی می‌تواند بر پیشرفت

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان

ردیف	کد	پایه	تحصیلات والدین	ردیف	کد	پایه	تحصیلات والدین
۱	۱	ششم	فوق تخصص	۹	۹	چهارم	ارشد
۲	۲	ششم	پزشک	۱۰	۱۰	چهارم	لیسانس
۳	۳	ششم	ارشد	۱۱	۱۱	چهارم	پزشک
۴	۴	ششم	ابتدایی	۱۲	۱۲	چهارم	دکتری
۵	۵	پنجم	دکتری	۱۳	۱۳	سوم	سیکل
۶	۶	پنجم	دکتری	۱۴	۱۴	سوم	دیپلم
۷	۷	پنجم	سیکل	۱۵	۱۵	سوم	لیسانس
۸	۸	پنجم	دیپلم	۱۶	۱۶	سوم	ارشد

شکل ۱. روش هفت‌مرحله‌ای کلایزی در تحلیل داده‌های کیفی

و در نهایت روش هفت‌مرحله‌ای کلایزی^۲ برای تحلیل محتوا به کار برده شد [۴۰]. در این تحلیل در قدم اول که خواندن تمام پیش‌نویس مصاحبه است، به‌منظور آشنایی با نظرهای مصاحبه‌شوندگان روایت‌هایشان به‌دقت گوش داده شد و چندین بار متن مصاحبه‌ها خوانده شد و در نهایت مصاحبه‌ها در نرم‌افزار ورد پیاده‌سازی شد. در قدم دوم جمله‌های مهم و مرتبط با موضوع مورد پژوهش از متن مصاحبه استخراج شد. در سومین قدم از فرموله کردن معانی برای ایجاد درک معنی از هر جمله و یادداشت کردن جمله‌ها یا عبارت‌های مهم و تبدیل کردن هر کدام به یک کد به کار گرفته شد. در چهارمین قدم برای اینکه کدهای مشابه در هر طبقه با نامی مشخص قرار بگیرند، موضوع‌های اصلی ایجاد شدند. در قدم پنجم برای تلفیق نتایج مضامین کلی‌تری به وجود آمد و توضیح‌ها در قالب مضامین اصلی و زیرمضامین قرار گرفتند. در قدم ششم پدیده مورد مطالعه به‌صورت گزارشی صریح ارائه شد. آخرین قدم در تحلیل کلایزی اعتبارسنجی یافته‌هاست. به‌منظور سنجش دقت در تحلیل داده‌ها نتایج تجزیه و تحلیل در

داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته که سؤال‌های آن بعد از تأیید دو تن از متخصصان این حوزه هم به‌صورت مجازی در قالب تماس صوتی و ردوبدل کردن فایل متنی از طریق برنامه شاد و سکوی پرسلاین و برخی نیز به‌صورت حضوری طرح و در طول بازه زمانی ۳۰ تا ۴۵ دقیقه‌ای برای هر مصاحبه با تأکید بر نمونه‌گیری هدفمند انجام و گردآوری شد و با نفر چهاردهم به اشباع نظری رسید؛ ولی برای اطمینان با دو نفر دیگر هم مصاحبه شد و مجموعاً ۱۶ نفر مصاحبه شدند. با توجه به اینکه محقق اول در جایگاه معلم در دوران ابتدایی در حال تدریس بوده است، در ارتباط مستقیم با وضعیت آموزش‌های مجازی دانش‌آموزان بوده و از تجربیات خود نیز در این تحقیق استفاده کرده است.

فرایند گردآوری داده‌ها بدین صورت بود که در گام اول پیش‌نویس مصاحبه تدوین و نهایی شد. بعد از انجام هر مصاحبه محتوای مصاحبه‌ها به‌صورت دقیق و عیناً همان کلمه‌ها و جمله‌های مصاحبه‌شوندگان با استفاده از نرم‌افزار ورد^۱ برای تحلیل داده‌ها نگارش شد

2. colizzi 's seven-step method

1. word

اختیار افراد متخصص قرار گرفت تا ضمن بازبینی، نتایجی که از نظر دور مانده‌اند، مشخص شوند.

به‌منظور باورپذیری در این تحقیق از روش اعتمادپذیری لینکن و گوبا^۱ (۱۹۸۵) که مؤلفه‌های اعتبارپذیری، ثبات‌پذیری، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری دارد، استفاده شد. برای اعتبارپذیری یافته‌ها متن مصاحبه همراه با کدهای ارائه‌شده به مصاحبه‌شوندگان داده شد تا صحت آن را تأیید کنند. به‌منظور ثبات‌پذیری برای پایایی داده‌ها در شرایط و زمان مشابه از دو تن از متخصصین این حوزه برای افزایش میزان ثبات پژوهش استفاده شد. برای تأییدپذیری یافته‌ها از بررسی یادداشت‌های شخصی و تحلیل آن‌ها و بررسی ارتباط داده‌ها با منابع استفاده شد و در آخر برای تأمین ملاک انتقال‌پذیری یافته‌ها از روش مثلث‌سازی گردآوری داده‌ها مانند مطالعه‌های کتابخانه‌ای، مصاحبه و مشاهده همراه با مشارکت برای کسب نتایج معتبر و بهبود روایی و پایایی استفاده شد.

یافته‌ها

پژوهش حاضر با هدف واکاوی پیامدهای خانه و خانواده و بررسی آن‌ها در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل عمیق این رویکرد از روش پدیدارشناسی و تجارب اولیای دانش‌آموزان بهره گرفته شد. در این پژوهش چهار سؤال اصلی مد نظر بود؛ اما در طول مصاحبه برای شفاف‌سازی واقعه چند سؤال دیگر نیز مطرح شد و نهایتاً تحلیل عمیق مصاحبه‌ها منتهی به بازنمایی چهار مضمون اصلی و پانزده زیرمضمون شد (جدول ۲).

- الف. وضعیت اقتصادی خانواده: ۱. خانه و ماشین؛ ۲. امکانات فرزندان
- ب. وضعیت اجتماعی خانواده: ۱. تحصیلات؛ ۲. شغل؛ ۳. منطقه زندگی
- ج. ساختار خانواده: ۱. سبک تربیتی؛ ۲. طلاق؛ ۳. وجود

خواهر و برادر؛ ۴. ازدواج مجدد

د. محیط خانه: ۱. مشارکت و برنامه والدین؛ ۲. پشتیبانی والدین؛ ۳. مهمان و مهمانی؛ ۴. ساعت تماشای تلویزیون؛ ۵. وعده غذایی؛ ۶. ساعت تنهایی فرزندان یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که جو موجود درون هر خانه می‌تواند بر نوع رفتار و عملکرد دانش‌آموز تأثیرگذار باشد و هرچه محیط خانه و خانواده غنی از رفتار صحیح باشد، این تأثیرگذاری به‌خصوص در بحث پیشرفت تحصیلی افزایش می‌یابد. این خانواده‌ها همیشه به دنبال راهی برای بهبود وضعیت تحصیلی و اخلاقی و رفتاری دانش‌آموزان خود هستند که در این راه از روش‌های گوناگون به‌خصوص راهنمایی‌های معلم بهره می‌برند و از سواد عاطفی چشمگیری برخوردارند.

یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که در راستای اهمیت پیامدهای خانه و خانواده ۴ مضمون اصلی وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت اجتماعی خانواده، ساختار خانواده و محیط خانه (نوع یادگیری) هستند. پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان در این چهار مضمون باعث ایجاد زیرمضمون‌هایی شد که هر کدام به تفکیک در جدول شماره ۲ و توضیح‌های زیر قرار داده شده‌اند.

۱. وضعیت اقتصادی خانواده

مسائل اقتصادی جنجال‌برانگیز است و مستقیم و غیرمستقیم با زندگی شخصی مردم و کنش و واکنش آنان پیوسته است. مسئله اساسی اقتصاد که گاهی اوقات سؤال اساسی اقتصاد هم نامیده می‌شود، بیان می‌کند که منابع محدود در اقتصاد برای برآورده کردن خواسته‌ها و نیازهای تمامی انسان‌ها کافی نیست. فرض آن است که خواسته‌های انسان نامحدود است، اما ابزارهای برآوردن خواسته‌ها محدودند. مسئله اساسی اقتصاد مسئله مدیریت عقلایی منابع یا مسئله استفاده بهینه از منابع است. علت وجود این مسئله کمیابی منابع و امکان استفاده از منابع برای سایر کارهاست.

جدول ۲. پیامد فرهنگ عاطفی خانواده بر پیشرفت دانش آموز

مضامین	زیرمضامین	روایت‌های مصاحبه‌شوندگان
وضعیت اقتصادی خانواده	خانه و ماشین	از مدرسه تا خانه راهی نیست و تقریباً پنج دقیقه پیاده‌روی داریم/ از مدرسه تا خانه حدود ۱۰ دقیقه مسافت با ماشین داریم که به دلیل امکانات خوب این مدرسه باید پیاده برویم.
	امکانات فرزندان	بچه‌های ما اتاق جدا دارن و هرکدوم یک تبلت شخصی برای کارهای مدرسه‌شون که مدرسه گفته بود تهیه کنیم حتماً. مه‌یاس و صدرا جفتشون از گوشی من استفاده می‌کنن. خیلی وقتا با هم دعواشون می‌شه؛ چون هم‌زمان باید استفاده کنن و بعضی وقتا از چیزایی که معلم می‌خواد، جا می‌مونن و نمره‌شون کم می‌شه.
وضعیت اجتماعی خانواده	تحصیلات	اینکه پدر و مادر سطح تحصیلات بالا داشته باشند، باعث می‌شه فرزندمون رو توی درس‌هاش خیلی کمک کنیم/ من خیلی جاها شده نتونستم جواب حلما رو بدم و مجبور شدم از خاله‌ش کمک بگیرم. من پزشکم و همیشه از دخترم انتظار و توقع آینده خیلی خوب دارم و در این مسیر از متخصصین این حوزه هم کمک می‌گیرم.
	شغل	
	منطقه زندگی	منطقه محل زندگی ما دسترسی خوبی به محیط‌های آموزشی که بتونم درس رو ببرم، نداره و همیشه حسرت این رو می‌خورم که یک منطقه بالاتر اگر زندگی می‌کردم، امکانات بهتری داشتم.
ساختار خانواده	سبک تربیتی	وقتی که ما با آنتیا به مشکل می‌خوریم، حتماً با هم صحبت می‌کنیم. اجازه می‌دم اونم حرفاش رو بزنه؛ چون ممکنه دلیل قانع‌کننده داشته باشه.
	طلاق	ما از هم جدا شدیم. المیرا پیش منه. فقط آخر هفته‌ها می‌تونه پدرش رو ملاقات کنه. تمام مسئولیت درسی و تربیتی و حتی مالی بچه با منه.
	وجود خواهر و برادر	ترگل بچه آخره. ما دو تا دختر بزرگ‌تر دیگه داریم که مدرسه می‌رن. بچه‌ها به هم کمک می‌کنن. اختلاف زیاد دارن؛ ولی خب، اینکه با هم هستن و کمک هم می‌کنن، خیلی خوبه.
	ازدواج مجدد والدین	نرگس دختر خودمه و باران دختر همسرمه. رابطه نرگس و باران خیلی رقابتی شده و باعث شده نرگس دائم سرکوفت بخوره به خاطر درس‌هاش و اعتمادبه‌نفسش بیاد پایین.
محیط خانه	مشارکت و برنامه والدین	توی تربیت بچه‌ها شوهرم اصلاً همکاری نمی‌کنه؛ حتی بهش می‌گم فلان بچه کار اشتباهی انجام داده. تو پدرشی. تذکر بده تا حساب ببره. عین خیالش نیست/ من و پدر تیام توی تربیتش با هم هماهنگیم و این‌طوری نیست که من چیزی بگم یا پدرش و اون بخواد سوءاستفاده کنه.
	پشتیبانی والدین	ما همیشه طوری با بچه‌هامون برخورد می‌کنیم که حتی اگه کار اشتباهی هم کردن، بیان به ما بگن؛ نه اینکه بخواد بدتر بشه و بترسن.
	مهمان و مهمانی	هم مهمون اومدن خوبه، هم مهمونی رفتن؛ اما تفریح‌ها باید کنترل شده باشه. بعضی جمعه‌ها بچه‌ها کلاس تقویتی دارن و ما مجبور می‌شیم خونه مادرم اینا نریم و بمونیم خونه.
	ساعت تماشای تلویزیون	دخترم که کلاس اولیه، مدام تلویزیون شبکه پویا می‌بینه. باعث شده نسترن هم دلش بخواد کارتون‌ها رو دونه‌دونه ببینه. من واقعاً خسته شدم. از پستشون برنمی‌آم؛ وگرنه درسش خیلی پیشرفت می‌کنه.
	وعده غذایی	پدرش که صبح می‌ره، شب می‌آد. منم از ۷ صبح بیرونم. فقط شام دور هم هستیم و وقت می‌کنیم صحبت کنیم و خیلی از اتفاق‌های مدرسه رو دخترم می‌گه و ما هم درموردش صحبت می‌کنیم.
	ساعت تنهایی فرزند	من اصلاً فرزندم رو بیرون اتاق نمی‌بینم. همه‌ش توی اتاق خودشه. من غذا رو می‌برم اتاقش؛ حتی با ما نمی‌آد غذا بخوره.

مشخصات شخص صاحب مدرک، مرجع صادرکننده، مشخصات رشته و تاریخ اخذ و غیره است؛ مانند مدرک تحصیلی دوره ابتدایی تا فوق دکتری.

«فکر می‌کنم یکی از علت‌های ضعیف بودن دخترم اینه که خودش به تنهایی درس‌هاش رو می‌خونه و من به‌خاطر اینکه بلد نیستم کمکش کنم، کاری از دستم برنمی‌آد و بیشتر وقتا از همسایه کمک می‌گیره.»

«تحصیلات بالای همسر باعث شده پیگیر وضعیت درسی بچه‌ها باشه و هرجا به مشکل برمی‌خورند، پدرشون همیشه می‌ره و براشون وسایل کمک‌آموزشی و سی‌دی‌های آموزشی می‌خره.»

۲-۲. اشتغال والدین: شغل یا پیشه فعالیتی منظم است که در ازای دریافت پول انجام می‌شود. هر فرد عموماً شغلی را با کارمندی، داوطلبی یا شروع کسب‌وکار آغاز می‌کند. مدت‌زمان هر شغل می‌تواند از یک ساعت (درمورد کارهای خاص) تا تمام طول عمر (مثلاً درمورد برخی قاضی‌ها) به درازا بکشد. اگر فردی برای نوع مشخصی از شغل تربیت شده باشد، بدان حرفه یا پیشه می‌گویند. مجموعه شغل‌های هر فرد در طول زندگی سوابق شغلی آن فرد را تشکیل می‌دهد.

«النا به‌خاطر اینکه من و پدرش صبح زود می‌ریم سر کار و شب برمی‌گردیم، اکثر وقتا یا تنهاست یا پیش مادرم. به این خاطر خودش مسئولیت کارهاش رو برعهده گرفته و طبق برنامه‌ای که بهش دادم، به‌ترتیب تکالیف درسیش رو انجام می‌ده. من هم وقتی برسم، بررسی می‌کنم.» (کد)

۲-۳. منطقه زندگی: تهران ۲۲ منطقه دارد که هر منطقه از نظر امکانات، دسترسی‌ها، هزینه‌ها، وجود مراکز آموزشی معتبر و وجود مراکز تفریحی و سرگرمی از دیگر مناطق متفاوت است؛ بنابراین زندگی کردن در هریک از این مناطق شرایط خاص خود را دارد و خانواده‌ها بسته به خواست و نیازشان و بودجه‌ای که در نظر دارند، برای تهیه منزل در مناطق مختلف هزینه می‌کنند.

«اینکه منطقه زندگی ما کجا باشه و در چه محله‌ای با

۱-۱. خانه و ماشین: خانه و ماشین از جمله امکاناتی هستند که وجودشان باعث راحتی و رفاه افراد خانواده است. اینکه خانواده‌ای مستأجر باشد و دانش‌آموز همیشه نگران باشد که پدرش توانایی دارد به‌موقع اجاره را پرداخت کند یا نه، روی روحیه و جو خانواده بسیار تأثیرگذار است. از طرفی وسیله نقلیه شرایط آسان برای رفت‌وآمد در مسافت‌های طولانی را فراهم می‌کند و از خستگی یا صرف هزینه‌های گزاف برای جابه‌جایی می‌کاهد.

«مسافت طولانی‌ای که بچه من از مدرسه تا خونه طی می‌کنه و نداشتن ماشین باعث می‌شه همیشه خسته باشه و این خستگی روی فرزندم تأثیر می‌ذاره و انقدر خسته‌ست که تا می‌آد، می‌خوابه و اصلاً فرصت و حوصله درس خواندن نداره.»

۱-۲. امکانات فرزندان: با توجه به وضعیت اقتصادی و درآمد هر خانواده سطح برخورداری از امکانات برای افراد خانواده به‌تبع آن متفاوت است. خانواده‌ها با درآمد بالای خط فقر جامعه می‌توانند نیازهای شخصی، تحصیلی و ضروری فرزندان خود را برآورده سازند و زمینه رشد و اعتمادبه‌نفس را در آنان ایجاد کنند.

«خیلی وقتا پیش اومده بچه‌های ما به‌خاطر اینکه هرکدوم اتاق جدا ندارند، اختلاف داشتن و در زمان کرونا ما نمی‌تونستیم برای هر سه تاشون گوشی موبایل بگیریم تا برنامه شاد رو با خیال راحت دنبال کنن و دائم استرس داشتن و زمان کم می‌آوردن که به درس‌هاشون برسن.»

۲. وضعیت اجتماعی خانواده

مسائل اجتماعی همچون فقر، نابرابری، اعتیاد، خشونت، سرکوب حقوق بشر، تبعیض و جنایت، مهاجرت، فرار مغزها و... از مسائل اقتصادی برجسته‌ترند.

۲-۱. تحصیلات: مدرک تحصیلی یا گواهی تحصیلی سندی است که پس از گذراندن دوره‌های تحصیلی تعریف‌شده در هر دانشگاه صادر می‌شود و حاوی

۸۰ درصد افزایش در سال ۱۳۸۰ به ۶۱۰۱۳ فقره رسیده است.

«از نظر من هم یکی از آسیب‌هایی که باید توی جوّ خونه و تأثیرش روی یادگیری بچه‌ها بهش توجه کنیم، طلاق پدر و مادره‌است. دوست من از همسرش جدا شده و بچه‌شون واقعاً از نظر درسی ضعیفه؛ چون نه پدر درست و حسابی رسیدگی می‌کنه، نه مادر و خیلی درگیرن.»

«بچه‌ای که با پدر و مادرش زندگی می‌کنه، حمایت هر دو رو داره و از یکی از اون‌ها محروم نیست، خیلی فرق داره با بچه‌ای که فقط با یک نفر از والدینش زندگی می‌کنه و مدام دلتنگ دیدن اون یکیه.»

۳-۳. وجود خواهر و برادر (تک‌فرزندی): در خانواده پرجمعیت فرزندان یاد می‌گیرند که چطور همکاری کنند، در مشکل‌ها از هم کمک بگیرند، احساس تنهایی نکنند و از نظرهای بیشتری استفاده کنند. در واقع افراد خانواده با هم روابط صمیمی‌تر و نزدیک‌تری خواهند داشت که این موضوع اصلی‌ترین مسئله در شکل‌گیری روابط و عواطف هر فرد محسوب می‌شود.

«من یادمه وقتی فقط فاطمه‌زهرا رو داشتیم، خیلی بهونه‌گیر شده بود و مدام با همسرم بحث داشتیم که بچه رو سرگرم کنیم و این باعث شده بود خیلی خسته بشیم؛ ولی وقتی خواهر کوچیکش به دنیا اومد، فاطمه‌زهرا هم واقعاً بهونه‌هاش کمتر شد.»

۳-۴. ازدواج مجدد والدین: گاهی اوقات خانم و آقا بعد از شکستی عاطفی در زندگی که به جدایی انجامیده است، به فکر تشکیل زندگی تازه می‌افتند؛ از این‌رو هرکدام مجدد ازدواج می‌کنند و زندگی تازه‌ای را شروع می‌کنند. در بعضی از زندگی‌ها خانم و آقا از همسر قبلی خود ممکن است فرزند یا فرزندان نیز داشته باشند.

«من دیدم توی اطرافیانم که مادر با دختر ۷ساله‌ش که پدرش فوت کرده، شرایط ازدواج مجدد براش پیش اومده و ازدواج کرده؛ اما دخترش تونسته ارتباط خوبی با همسر مادرش بگیره و حتی بابا صداش می‌زنه و از

چه سطح فرهنگی از مردم داریم زندگی می‌کنیم، خیلی مهمه؛ چون خواه‌ناخواه روی همدیگه اثر می‌ذاریم و زندگی هامون شبیه هم می‌شه. به نظرم هرچی بتونیم توی مناطق بهتر زندگی کنیم و نزدیک آدم‌های موفق باشیم، ما هم شبیه‌شون می‌شیم.»

۳. ساختار خانواده

ساختار خانواده منظور سبک تربیتی درون خانواده‌ها، وضعیت اعضای خانواده، اینکه فرزند با پدر و مادر زندگی می‌کند یا والدین از هم جدا شده‌اند، فرزند خواهر و برادر دارد یا تک‌فرزند است، مادر خانواده در کنار پدر بیرون منزل اشتغال دارد یا در منزل حضور دارد و خانه‌دار است، اینکه اگر متارکه کرده‌اند و مجدد ازدواج صورت گرفته است، از آن ازدواج فرزندی متولد شده است یا خیر، همه این وضعیت‌ها شامل ساختار خانواده است. توجه به این نکات و تأثیرگذار بودنشان بر جوّ درون خانه و خانواده بسیار مهم است.

۳-۱. سبک تربیتی: سبک تربیتی به روش‌های تربیتی و تعلیمی والدین گفته می‌شود که بر نحوه تعامل‌های آن‌ها با فرزندان تأثیر می‌گذارد که شامل سبک مقتدرانه، مستبدانه، سهل‌گیرانه و طردگرایانه است و هرکدام از این سبک‌ها می‌تواند بر رشد روانی و جسمانی فرزندان اثر بگذارد و در درازمدت پیامدهای مختلفی را در پی داشته باشد.

«بعضی از پدر و مادرها با بچه‌ها خیلی دوستن و همیشه طوری رفتار کرده‌ن که بچه‌ها نترسن و راحت احساسشون رو بگن، ولی بعضیا هم دیدم انقدر سخت‌گیری می‌کنن که بچه همیشه می‌ترسه و استرس داره؛ حتی شبادراری هم می‌گیره.»

۳-۲. طلاق: طلاق یکی از آسیب‌های اجتماعی است که در چند دهه اخیر در اکثر کشورهای جهان رشد روزافزونی داشته است. در ایران نیز طبق آخرین آمار مربوط به سازمان ثبت‌احوال کشور کل طلاق‌های ثبت‌شده در مناطق شهری و روستایی ایران در سال ۱۳۷۱ معادل ۳۳۹۸۳ فقره بوده که این شاخص با حدود

نظر روحیه‌ای بهتر از زمانیه که مادرش تنها بود.»

«بعضی وقتا ازدواج دوباره مادر و پدرها خیلی به بچه‌ها آسیب می‌زنه؛ مثلاً توی آشناهای ما پدری هست که بچه نوجوان داشته و در سن بلوغ، بعد از جدا شدن از مادر بچه‌ها دوباره ازدواج کرده و بچه‌ها خیلی منزوی تر شده و شروع به لج‌بازی با همسر پدر کرده.»

۴. محیط خانه

وقتی بچه‌ای به دنیا می‌آید، اگر حمایتی از او نشود، به احتمال زیاد از بین خواهد رفت. وقتی حرف از حمایت زده می‌شود، منظور هر کاری است که در زمینه بهبود همه‌جانبه زندگی کسی صورت می‌گیرد. حمایت روحی و روانی همان قدر مهم است که حمایت جانی. پس ممکن است خیلی از خانواده‌ها نتوانند ضرورت حمایت‌های مختلف را آن‌طور که هست، درک کنند و برخلاف آنچه می‌خواهند، نتوانند فرزند خود را از حمایت کافی و همه‌جانبه برخوردار کنند.

۴-۱. مشارکت و برنامه والدین: درون هر خانه پدر و مادر که مهم‌ترین اعضا هستند، برای پیشبرد اهدافشان برنامه‌هایی دارند که برای عملی شدن آن احتیاج به مشارکت و برنامه‌ریزی دارند تا بتوانند به اهداف خود برسند و شرایط زندگی سالم را برای فرزندان خود درون خانه فراهم کنند.

«خیلی مهمه پدر و مادر با هم همراه و هم‌قدم باشن، با هم مشورت کنن، از نظرهای هم استفاده کنن و هرکدوم ساز خودشون رو نزنن. سرایدار مدرسه ما با خانمش بسیار رفتار بدی داره. این باعث شده روی تربیت دخترشون هم خیلی تأثیر بذاره.»

۴-۲. پشتیبانی والدین درون خانواده: یکی از مهم‌ترین مسائل پشتیبانی پدر و مادر از هم و از فرزندان است. اگر حس حمایت و پشتیبانی باشد، افراد با اعتمادبه‌نفس و احساسی بهتر کارهای خود را انجام می‌دهند.

«احساس می‌کنم هر وقت من همراه او باشم و دائم

دخترم را زیر نظر داشته باشم و راهنمایی کنم، تمرکز بالاتری داره تا وقتی که به حال خودش بذارم باشه.»

۴-۳. مهمان و مهمانی: از دیگر زیرمضمون‌های اشاره‌شده درون مصاحبه‌ها بحث مهمان آمدن و مهمانی رفتن خانواده است. تعداد دفعات رفتن به مهمانی یا مهمان آمدن در ماه، میزان ساعت اختصاص داده‌شده به آن و درجه نزدیکی به مهمان از مسائل مهمی بود که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره داشتند.

«از نظر من اینکه دائم خانواده مشغول دیدوبازدید باشن، می‌تونه تمرکز و آرامش بچه‌ها رو از بین بیره و باعث بشه از درس‌هاشونم عقب بیفتن.»

۴-۴. ساعت تماشای تلویزیون: میزان زمان اختصاص داده‌شده به تماشای تلویزیون درون خانواده‌ها متفاوت است و از دیگر مسائلی است که می‌تواند روی بحث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار باشد.

«خانواده برادرم اصلاً تلویزیون تماشا نمی‌کنن، مگر موقع خوردن شام، اما دختر و پسر من تمام برنامه‌های تلویزیونی و فیلم و سریال‌ها رو دنبال می‌کنن و بیشتر زمانشون رو به دیدن اون‌ها می‌گذرونن.»

۴-۵. وعده غذایی: ما سه وعده اصلی صبحانه، ناهار و شام و چند میان‌وعده غذایی داریم که خانواده‌ها طبق برنامه کاری و درسی‌ای که دارند، ممکن است دو وعده یا یک وعده کنار هم باشند و در کنار هم از خوردن غذا لذت ببرند و گاه راجع به مسائل، نیازها، خواسته‌ها و اتفاق‌های روز خود صحبت کنند.

«ما فقط برای شام همه کنار هم هستیم و احساسم اینه که خیلی به هم نزدیک‌تر می‌شیم و راجع به چیزهای مهم صحبت می‌کنیم.»

۴-۶. ساعت تنهایی فرزند: فرزندان به تناسب سن خود هرچه به سن بلوغ نزدیک‌تر می‌شوند، احتیاج به زمان‌هایی برای خلوت و تنهایی دارند؛ اما در دوران دبستان و قبل از آن زمان‌های تنهایی فرزندان متفاوت است. بعضی دوست دارند در جمع خانواده باشند، بعضی جمع دوستان را ترجیح می‌دهند و بعضی هم در اتاق خود احساس آرامش بیشتری دارند.

محور وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت اجتماعی خانواده، ساختار خانواده، محیط خانه و نوع یادگیری در نظر می‌گیرد (شکل ۲). هر محور شامل زیرمضمون‌های متعددی بود که در نمودار نشان داده شد. وضعیت اقتصادی شامل خانه، ماشین و امکانات فرزندان، وضعیت اجتماعی شامل تحصیلات، شغل و منطقه زندگی، ساختار خانواده شامل سبک تربیتی، طلاق، وجود خواهر و برادر و ازدواج مجدد والدین، محیط خانه شامل مشارکت و برنامه والدین، پشتیبانی والدین، مهمان و مهمانی، ساعت تماشای تلویزیون، وعده غذایی و ساعت تنهایی فرزند است. در مجموع این محور چهار مضمون اصلی و پانزده زیرمضمون دارد.

«بچه من اصلاً از اتاق بیرون نمی‌آد و حتی بعضی وقت‌ها من مجبور می‌شم شام و ناهارش رو ببرم تو اتاق تنهایی بخوره.»

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی پیامدهای خانه و خانواده دانش‌آموزان ابتدایی مناطق ۴ و ۱۵ تهران و بررسی پیشرفت تحصیلی آنان انجام شد که بررسی‌ها نشان‌دهنده اهمیت کارکرد محیط خانه و خانواده و پیامدهای آن است که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. یافته‌های پژوهش پیامدهای خانه و خانواده را در پنج

شکل ۲. محورهای اصلی و فرعی خانه و خانواده

می‌توانند بر استرس خود غلبه کنند، نگرش مثبت و انگیزه بالایی همواره همراه زندگی‌شان است و در برابر موقعیت‌های چالش‌زا به حل مسئله می‌پردازند. در مقابل خانواده‌های محروم از جو عاطفی و ارتباط‌های مفید در

براساس نتایج پژوهش کارکرد سالم خانه و خانواده (محیط خانه) موجب بهبود عملکرد دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف تحصیلی، خانوادگی، فردی و حتی در جمع دوستان می‌شود. افراد در این‌گونه خانواده‌ها

مشکل‌های خانوادگی تسلط بیشتری پیدا می‌کنند. در ساختار خانواده علاوه بر سبک تربیتی مؤلفه‌های دیگری همچون طلاق والدین و ازدواج مجدد آن‌ها نیز مشاهده شد. طلاق یکی از بحران‌هایی است که تأثیر معناداری بر جو عاطفی خانواده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد [۴۵، ۴۶].

علاوه بر عوامل مطرح شده موضوعی که از یافته‌ها به دست آمد، تأثیرهای اجتماعی و اقتصادی خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است که شامل مؤلفه‌هایی چون درآمد خانواده، تحصیلات پدر و مادر و اعضای خانواده، شاغل بودن والدین و رفاه موجود در خانه است. مخارج آموزشی و سرمایه انسانی ارتباط مؤثری با توزیع برابر یا نابرابر آموزش میان دانش‌آموزان دارد. اگر دانش‌آموزان از نظر مالی تأمین نباشند، توانایی بهره‌مندی از آموزش‌های لازم را نخواهند داشت. خانواده‌هایی که تمکن مالی دارند، فرزندان خود را از محیط‌های یادگیری مفید، مواد درسی و آموزشی و امکانات دیگر بهره‌مند می‌کنند. نتایج پژوهش‌های اکبریان و فام‌کار [۴۷] و صلاح‌منش و همکاران [۴۸] نشان داد که میزان درآمد خانواده‌ها، تحصیلات والدین، شاغل بودن یا نبودن، سن والدین، نوع سرپرستی خانواده و سطح درآمد از عواملی هستند که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و میزان بهره‌مندی آنان از یادگیری مؤثرند.

با توجه به وضعیتی که در خانه و خانواده‌شان وجود دارد، از تعامل‌های بین افراد خانه گرفته تا امکانات رفاهی و وضعیت اقتصادی هر کدام به‌نوعی می‌توانند تأثیر خود را بر یادگیری دانش‌آموز بگذارند. این شرایط می‌تواند باعث ایجاد آرامش یا ناآرامی ذهنی در دانش‌آموز شود و در نتیجه روند آموزش و یادگیری را کند یا تندتر کند؛ موضوعی که خود نوعی یادگیری نامرئی به شمار می‌آید. یادگیری نامرئی می‌تواند به دو صورت مثبت و منفی وجود داشته باشد. در حالت مثبت خانواده از نظر عاطفی و اقتصادی حمایتگر است و همین باعث افزایش تمرکز و انگیزه یادگیرنده می‌شود. در نوع منفی عواملی چون تنش خانوادگی، کمبود امکانات یا نبود ارتباط سازنده میان والدین و فرزندان

سیلی از هیجان‌های منفی غوطه‌ور هستند و فرزندان آن‌ها مشکل‌های الگوپذیری دارند و از بحران فشار روانی رنج می‌برند. این خانواده‌ها فرزندان با عملکرد ضعیف تحصیلی، مشکل دار در مهارت برقراری ارتباط با دوستان و همسالان و با استرس زیاد و نگرش منفی نسبت به آینده و زندگی تربیت می‌کنند. در مورد والدین به نظر می‌رسد آنان می‌توانند در صورتی فرزندان خود را حمایت کرده، بر یادگیری آنان تأثیر بگذارند که خواسته‌های منطقی از فرزندان خود داشته باشند، بدانند که باید به فرزندانشان پاسخ‌گو باشند و بتوانند مهارت، اراده و حس هیجان را در فرزندان خود پرورش دهند و خود نیز به دنبال یادگیری باشند و بدانند موفقیت با اشتباه‌ها رشد می‌کند. باید والدین انعطاف‌پذیر باشند، تلاش کنند، تمایل به مقابله با چالش‌ها داشته باشند، کنجکاو و در جست‌وجوی راه‌های بهتر ایجاد ارتباط با فرزندانشان باشند؛ بنابراین با توجه به نتایجی که بیان شد، ضرورت توجه به جو موجود درون خانواده‌ها بیشتر از قبل احساس می‌شود. این موضوع با نتایج تحقیقات یعقوبی و همکاران [۱۱] و جعفرزاده، شریعتمدار و قره‌داغی [۴۱] نیز همسو است. ویژگی مهم دیگر درون خانواده‌ها در این پژوهش ساختار خانواده است. خانواده‌هایی که از سبک تربیتی مقتدرانه استفاده می‌کنند، فرزندان آن‌ها در زمینه پیشرفت تحصیلی عملکرد مثبت و معناداری دارند. خانواده در تمام شرایط خود را حامی و همراه فرزند خود می‌داند، به فرزندان خود خودبخودگی را آموزش می‌دهد و والدین کمال‌گرایی مثبت دارند که این امر موجب کاهش اضطراب دانش‌آموزان می‌شود. این بخش از پژوهش با یافته‌های علی‌نیا [۴۲] همسو است.

در مقابل سبک تربیتی مقتدرانه سبک تربیتی مستبدانه قرار دارد. در این نوع خانواده‌ها والدین صبر و بردباری کمتری داشته، به ویژه پدر خانواده سخت‌گیرتر است و نسبت به فرزندان مهربانی کمتری دارد و رویکرد دیکتاتورمآبانه در آن‌ها مشاهده می‌شود [۴۳، ۴۴]. نتایج این پژوهش‌ها می‌تواند برای اولیا مفید واقع شود؛ چراکه با شناخت انواع سبک‌های تربیتی و ویژگی‌های هر یک روش برخورد مناسب‌تری را برمی‌گزینند و بر

و چالش‌زای زندگی دیدی سنجیده و منطقی دارند و همیشه در تلاش‌اند که نسبت به دیروز خود گامی به جلو بردارند. برای این دانش‌آموزان احتیاج به سخت‌گیری و ایجاد مقررات سفت‌وسخت نیست؛ چراکه خود وظایفشان را می‌دانند و برای آن برنامه‌ریزی دارند. پیشنهاد می‌شود مدارس کارگاه‌های رایگان مشاوره درماني و کلاس‌های آموزشی برای افزایش سواد عاطفی در والدین و شیوه صحیح برخورد با فرزندان به‌خصوص در مناطق پایین‌تر شهر به‌دلیل کمبود امکانات و وجود برخی مشکل‌های اقتصادی و فرهنگی برگزار نمایند.

- پیشنهاد به والدین: هیچ‌وقت از اینکه فرزندشان پیشرفتی در درس‌هایش نداشته است، ناامید نشوند، بلکه علت را جست‌وجو کنند و در پی حل مشکل باشند. فرزند خود را با دیگران مقایسه نکنند، بلکه عملکرد او را با گذشته خودش بسنجند. همیشه با معلم فرزندشان در ارتباط باشند و تمام مسئولیت آموزش را بر عهده معلم قرار ندهند، بلکه از راهنمایی‌های شخص معلم برای بهتر شدن وضعیت درسی فرزندانشان بهره ببرند. والدین بدانند آموخته‌های فرزندانشان محدود به یادگیری در مدرسه نیست. آنان در بسیاری از محیط‌ها از جمله خانه، جمع دوستان و اجتماع هم یاد می‌گیرند.
- پیشنهاد به مدارس: بهتر است مدارس کلاس‌های رایگان آموزشی جهت آموزش انواع سبک‌های تربیتی، سواد عاطفی والدین و مهارت‌های آموزشی، اجتماعی و پرورشی برای والدین و معرفی هریک از آنها برگزار کنند تا ضمن شناخت درست و بهره‌گیری از جو عاطفی سالم درون خانواده، فرزندان توانمندی تحویل جامعه بدهند. این مهم می‌تواند در قالب پرورش نیز انجام شود.
- پیشنهاد به سایر پژوهشگران در این عرصه: پژوهشگران برای بررسی‌های بیشتر علاوه‌بر خانواده‌های دانش‌آموزان دختر خانواده‌های دانش‌آموزان پسر را هم بازبینی کنند و در نهایت می‌توان این پژوهش را به‌صورت کمی و در قالب پرسش‌نامه هم انجام داد.

مانع رشد فکری و عاطفی کودک می‌شود. از این‌رو برای پیشگیری از یادگیری نامرئی منفی و تقویت یادگیری مثبت ضروری است نسبت به محیط‌های خانه و مدرسه و تأثیرهای ضمنی آن‌ها بر فرایند یادگیری آگاه باشیم.

یادگیری نهفته به این دلیل اهمیت دارد که در بسیاری موقعیت‌ها آموخته‌های فرد تا زمانی که در موقعیت واقعی بروز نکند، مشهود نیست. این نوع یادگیری اغلب از طریق محیط اجتماعی، روابط خانوادگی و تجربه‌های غیرمستقیم شکل می‌گیرد و می‌تواند بنیانی برای رفتار آگاهانه یا ناآگاهانه فرد ایجاد کند. نتایج پژوهش‌های بقایی، مشفقیان و شوکتی [۴۹] نشان داد که برنامه درسی پنهان بر فرهنگ و روش زندگی هر جامعه که برای رفع نیازهای اساسی خود از نظر بقا، دوام و انتظام امور اجتماعی انتخاب می‌کند، تأثیرگذار است. به‌عبارت‌دیگر ساختارهای تربیتی و فرهنگی پنهان در نظام آموزشی می‌توانند یادگیری‌های ناخودآگاه اما مؤثر را در دانش‌آموزان گسترش دهند.

فرهنگ عاطفی خانواده تأثیر چشمگیری بر سواد تحصیلی و عاطفی اولیا دارد. ایجاد نگرش مثبت در فرزندان، ارتقای انگیزه در آن‌ها و پرورش مهارت تفکر انتقادی در دانش‌آموزان از جمله این تأثیرها به‌شمار می‌آید. در این پژوهش سواد عاطفی والدین در محیط خانواده و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بررسی شد. نتایج نشان داد که میان سواد تحصیلی و عاطفی والدین و کیفیت زندگی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد [۵۰]. این یافته با پژوهش علاقبند و همکاران [۵۰] هم‌راستا بود.

از دیدگاه حجتی‌فرد و موسیوند [۵۱] والدینی که اهداف تربیتی روشن دارند و اصولی چون پذیرش بدون قیدوشرط، ایجاد امنیت و ابراز عشق را در تعامل با فرزندان رعایت می‌کنند، در واقع نیازهای هیجانی آنان را به‌درستی پاسخ می‌دهند. چنین والدینی مهارت‌های اجتماعی، شناختی و هیجانی لازم را برای برقراری روابط بین‌فردی و موفقیت تحصیلی به کودکان خود آموزش داده، آن‌ها را برای دستیابی به اهداف خویش (نه اهداف والدین) آماده می‌کنند. فرزندان خانواده‌های دارای سواد تحصیلی و عاطفی در موقعیت‌های مختلف

منابع

- با اضطراب، گوشه‌گیری و پرخاشگری کودکان پیش دبستانی، ۱۳۹۴؛ ۲(۳۷): ۶۳-۷۱.
۱۱. یوسف‌زاده محمدرضا، یعقوبی ابوالقاسم، رشیدی معصومه. تأثیر آموزش مهارت‌های فراشناختی بر خودکارآمدی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه. روان‌شناسی مدرسه، ۱۳۹۱؛ ۱(۳): ۱۱۸-۱۳۴.
12. Clinton J.M, Hattie J.A.C. The good teacher: Our best teachers are inspired, influential and passionate. In: Haring M, editor. Handbook for School Pedagogics. Münster (Germany): Waxmann; 2018.
13. Clinton J.M, Hattie J.A.C, Dixon R. When the language of schooling enters the home: Evaluation of the Flaxmere Project. Final report to Ministry of Education. Wellington (New Zealand): Ministry of Education; 2005 Jun [cited 2026 Feb 1]. Available from: https://thehub.swa.govt.nz/assets/documents/41339_Evaluation_Flaxmere_0.pdf
14. Barger M.M. Connections between instructor messages and undergraduate students' changing personal theories about education. J Exp Educ. 2019; 87(2): 314-331.
15. Hattie, J. Visible learning. 1st ed. London: Routledge; 2008.
doi: 10.4324/9780203887332
16. Kim, S. Fifty years of parental involvement and achievement research: A second-order meta-analysis. Educ Res Rev. 2022: 1-15.
doi: 10.1016/j.edurev.2022.100463
۱۷. مؤمنی بتول، ظهور پرونده وجیهه. رابطه جو روانی اجتماعی کلاس درس با اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان: نقش میانجی استرس ادراک‌شده. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۴۰۰؛ ۱۸(۲): ۱۰۳-۱۱۴.
۱۸. خدابخش مرجان، سعادت‌مند زهره. تأثیر برنامه درسی چندبعدی بر رشد مهارت تصمیم‌گیری دانش‌آموزان دختر دوره دوم ابتدایی شهر اصفهان. نخستین کنفرانس ملی علوم شناخت و تعلیم‌وتربیت، ۱۳۹۹.
19. Provost F, Jensen D, Oates T. Efficient progressive sampling. In: Proceedings of the Fifth ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and
1. Hattie, J. Visible learning: The sequel. A synthesis of over 2,100 meta-analyses relating to achievement. London: Taylor & Francis; 2023.
2. Hartley, D. Re-schooling society. London: Falmer Press; 2008.
3. Hartel CEJ, Panipucci. "How bad apples spoil the bunch: Faultlines, emotional leavers and exclusion in the workplace." In: Hartel CEJ, Ashkanasy NM, Zerbe WJ, editors. Emotions in Organizational Behavior. New York: Psychology Press; 2007.
4. Baumeister RF, Showers CJ. A review of paradoxical performance effects: Choking under pressure in sports and mental tests. Eur J Soc Psychol. 1986; 16(4): 323-370.
۵. مرادی محمود، رمضانیان محمدرحیم، سلطانی فاطمه. ارائه و اعتبارسنجی مدل سنجش تعامل‌پذیری در روابط بین‌سازمانی. پژوهش‌نامه بازرگانی، ۱۳۹۴؛ ۱۹(۷۵): ۸۸-۶۵.
۶. ارجمند نورا، کاظمیان مقدم کبری. بررسی رابطه میان جو عاطفی خانواده و ادراک از محیط مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اهواز. خانواده و پژوهش، ۱۴۰۰؛ ۱۶(۴): ۱۴۳-۱۵۹.
۷. رضاییان مانیا، عبداللهی محمدحسین، شاهقلیان مهناز. نقش خواندن ذهن از چشم‌ها، فرهنگ ذهنی و هوش هیجانی در تصمیم‌گیری اجتماعی. مجله بین‌المللی علوم رفتاری، ۱۳۹۵؛ ۱۱(۳): ۹۰-۹۵.
۸. عبدالملکی سالار، فرید ابوالفضل، حبیبی کلیدر رامین، هاشمی سیدمرتضی. بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد. خانواده‌پژوهی، ۱۳۹۵؛ ۱۲(۴): ۶۶۲-۶۴۹.
9. Liao M, Ying R, Zhou S. The influence of parent-child relationship on the academic pressure of elementary students: A moderated mediation model based on the survey and analysis of 38,069 elementary students. Sci Insights Educ Front. 2021; 9(1): 1161-1182.
۱۰. عباسی سمیرا، عسگری زهره، مهرابی طیبه. بررسی ارتباط سبک فرزندپروری زنان شاغل در مراکز درمانی

۲۸. تربیتی‌نژاد حسین، سعیدی‌پور پریما. رابطه عملکرد خانواده و سازگاری اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه. مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۱۳۹۹؛ ۳(۲): ۱۸-۳۵.
۲۹. روحی، بهاره. مقایسه اضطراب، امید به زندگی و رضایت از زندگی در دانشجویان مجرد و متأهل شهر مشهد. مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۱۳۹۹؛ ۶(۶): ۷۹-۸۸.
۳۰. نریمانی محمد، رحیمی سعید، صداقت مهرناز. پیش‌بینی طلاق عاطفی زوجین براساس الگوهای ارتباطی خانواده و ساختار انگیزشی. روان‌شناسی خانواده، ۱۳۹۷؛ ۵(۲): ۲۷-۳۸.
۳۱. ارقبایی محمد، سلیمانان علی‌اکبر، محمدی‌پور محمد. نقش جو عاطفی خانواده در گرایش به مصرف مواد: بررسی نقش میانجی عاطفه منفی، ۱۳۹۷؛ ۱۲(۴۵): ۵۳-۷۰.
۳۲. مؤمنی خدامراد، عباسی مسلم، پیرانی ذبیح، بگیان کوله‌مرد محمدجواد. نقش هیجان‌پذیری و جو عاطفی خانواده در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان. دوفصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۱۳۹۶؛ ۵(۸): ۱۵۹-۱۸۲.
۳۳. محبی محمدحسین، مشتاقی سعید، شهبازی مسعود. رابطه بین جو عاطفی خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی شهرستان مسجدسلیمان. مجله روان‌شناسی تربیتی، ۱۳۹۰؛ ۸(۳۰): ۸۴-۹۳.
۳۴. شیوندی چلیچه کامران، درتاج زهره، حسنوند فضل‌الله، قائمی فاطمه. تدوین مدل علی معناداری زندگی و احساس تنهایی براساس پریشانی روانی با نقش میانجی‌گری جو عاطفی خانواده در افراد دارای تجربه رویارویی با پاندمی کروناویروس. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴۰۰؛ ۱۵(۵۵): ۷۴-۸۴.
۳۵. زینلی‌پورحسین، زارعی اقبال، زندی‌نیا زهره. خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش‌آموزان و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی. مطالعات روان‌شناسی تربیتی، ۱۳۸۸؛ ۶(۹): ۱۳-۲۸.
- Data Mining. San Diego (CA): ACM; 1999 Aug.
۲۰. چگنی لیلا، ابراهیمی محمداسماعیل، صاحبی علی. تأثیر آموزش تئوری انتخاب به والدین بر پرخاشگری فرزندان دانش‌آموز آن‌ها در دوره ابتدایی. فصلنامه سلامت روان کودک، ۱۳۹۸؛ ۶(۱): ۷۰-۸۲.
۲۱. قلمکاریان سیدمحمد، ریاحی محمد، نیک‌خواه فرزانه. بررسی نقش محیط شاد و روابط عاطفی در خانه بر ارتقای مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه پنجم دبستان شهر دشتک. نخستین کنفرانس ملی آینده‌پژوهی، علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۴۰۰.
۲۲. پیری ولی، رجیبی مهری. بررسی رابطه بین کارکرد خانواده، سبک‌های فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان ایلام. مجله روان‌شناسی و علوم رفتاری ایران، ۱۳۹۷؛ ۱۳(۱): ۵۵-۶۲.
۲۳. محمدی فرهمند، غلام‌رضا. تعیین رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی. فصلنامه ایده‌های نوین روان‌شناسی، ۱۴۰۰؛ ۱۰(۱۴): ۱-۸.
۲۴. افشاریان ندا، کدیور پروین. نقش دلبستگی به والدین و همسالان و ازخودبیگانگی روانی در پیش‌بینی رفتار خرابکارانه نوجوانان. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۳۹۳؛ ۱۲(۱): ۶۱-۷۸.
۲۵. طاهری نورالله، شیرزادگان راضیه، الهامی سعیده، محمودی ناهید، بان مریم، سروندیان سارا. سبک‌های فرزندپروری والدین با کمال‌گرایی در دانشجویان خانواده‌های تک‌فرزند و چندفرزند. فصلنامه پرستاری، مامایی و پیراپزشکی، ۱۳۹۶؛ ۳(۲): ۵۸-۷۳.
۲۶. پورلطفی شهلا، مقتدر لیلا، اکبری بهمن. مقایسه اثربخشی آموزش تعامل والدکودک، درمان مبتنی بر دلبستگی و آموزش مهارت خودتنظیمی بر مهارت اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۱۴۰۰؛ ۵(۱): ۱۸۴-۱۹۷.
۲۷. نوروزی قصرالدشتی سوسن، سامانی سیامک. پیش‌بینی مهارت‌های شهروندی کودکان براساس الگوهای ارتباطی خانواده و خودکارآمدی والدین. مشاوره کاربردی، ۱۳۹۷؛ ۸(۲): ۵۹-۷۲.

۳۶. اکبرپور زنگلانی محمدباقر، خدایاری شوطی سعید. بررسی رابطه باورهای معرفت‌شناختی با درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوره متوسطه. چشم‌انداز برنامه‌داری و آموزش، ۱۴۰۱؛ ۱(۴): ۵۹-۴۱.
۳۷. صفری‌زاده صفری، علی‌دادی فرامرز. بررسی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۱۴۰۰؛ ۳۲(۳): ۸۸-۱۰۴.
۳۸. طاهری ماهدخت، اسدی‌لویه عطاالله، مؤدب فاطمه، نایی ندا. بررسی سبک‌های یادگیری و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گیلان براساس مدل ورمونت. فصلنامه توسعه آموزش جندی‌شاپور اهواز، ۱۴۰۰؛ ۱۱(۴): ۸۷۷-۸۶۶.
۳۹. صفری هدیه، جناآبادی حسین، سلم‌آبادی مجتبی، عباسی امیر. پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی. دوماهانامه علمی پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۳۹۵؛ ۸(۶): ۱۲-۷.
۴۰. عظیمی‌پور الهام، دهقانی مرضیه، حکیم‌زاده رضوان. انعکاس ارزشیابی توصیفی در آموزش مجازی از آینه نگاه معلمان، والدین و دانش‌آموزان. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۱۴۰۲؛ ۱۲(۴): ۱۳۵-۱۸۶.
۴۱. جعفرزاده دنیا، شریعتمدار آسیه، قره‌داغی علی. توصیف تجربه زیسته فرزندان والدین دچار طلاق عاطفی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۴۰۰؛ ۱۰(۴): ۱۱۷-۱۴۰.
۴۲. علی‌نیا، مهدیه. بررسی رابطه کمال‌گرایی مادران با اضطراب امتحان با نقش واسطه‌ای سبک فرزندپروری دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر بوشهر. نشریه روان‌شناسی و علوم رفتاری ایران، ۱۳۹۸؛ ۲۰(۳): ۱-۱۳.
۴۳. مرادیان جلال، عالی‌پور سیروس، شهنی‌یلای منیجه. رابطه علی بین سبک‌های فرزندپروری و عملکرد تحصیلی با واسطه خودکارآمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت. روان‌شناسی خانواده، ۱۳۹۳؛ ۱(۱): ۶۳-۷۴.
۴۴. نعیمی مصطفی، رافضی زهره. پیش‌بینی اضطراب رقابتی براساس سبک‌های فرزندپروری و مقایسه آن در گروه‌های جنسیتی دانشجویان ورزشکار استان تهران. پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد بجنورد، ۱۴۰۰؛ ۱۶(۶۵): ۱۵۱-۱۶۶.
۴۵. فتحی، کبری. تأثیرات منفی طلاق و فروپاشی خانواده بر افت تحصیلی فرزندان در مقطع ابتدایی. رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی، ۱۳۹۹؛ ۵(۲): ۳۰۹-۳۳۲.
۴۶. رضایی شهلا، آل‌آقا نیکی، باقری پیازآبادی زهرا. بررسی تأثیر مشکلات خانوادگی به‌ویژه طلاق بر عملکرد تحصیلی کودکان و دانش‌آموزان ابتدایی. رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی، ۱۴۰۱؛ ۱۰(۴): ۱۱۷-۱۳۰.
۴۷. اکبریان رضا، فام‌کار مهسا. بررسی ارتباط بین نابرابری درآمد، مخارج آموزشی و رشد اقتصادی، ۱۳۹۸؛ ۱(۱): ۱۶۱-۱۸۵.
۴۸. صلاح‌منش احمد، افقه سیدمرتضی، انواری ابراهیم، عراقی رستمی زهره. اثر آموزش بر درآمد و هزینه‌های بهداشتی خانوارهای ایرانی. فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد مقداری، ۱۳۹۶؛ ۱۴(۱): ۶۷-۹۵.
۴۹. بقایی حسین، مشفقیان فرزانه، شوکتی سعادت. تأثیر برنامه‌داری پنهان بر شخصیت دینی دانش‌آموزان براساس مدل ارزیابی کیفیت. پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، ۱۴۰۲؛ ۴(۲): ۸۵-۱۰۲.
۵۰. علاقتند لیلا، پاشاشریفی حسن، فرزاد ولی‌الله، آقاییوسفی علی‌رضا. مدلی برای پیش‌بینی طلاق عاطفی بر مبنای سواد عاطفی، سبک‌های مقابله‌ای، کیفیت زندگی و هیجان‌خواهی با میانجی‌گری تنظیم هیجان. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۱۳۹۸؛ ۶۲(۴۱): ۲۸۸-۴۰۲.
۵۱. حجتی‌فر زهرا، موسیوند محبوبه. بررسی الگوی ساختاری اهداف والدینی، مقایسه اجتماعی و اشتیاق تحصیلی با نقش میانجی روابط والد و فرزند در دانش‌آموزان. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۴۰۰؛ ۱۸(۲): ۱۸۱-۱۹۶.